

**Tisztelt Köztársasági Elnök Úr, Miniszter Úr, tisztelt Közgyűlés,
Akadémikus-, Tudós- és Vezetőtársaim, Kollégáim, kedves
Vendégeink!**

Elérkezett a nap, amire egy évtizede készülünk. Újjászületett
Dísztermünkben ünnepelhetjük Széchenyi tettét, amivel minden magyar
ember eszményképévé vált.

Ünnepeljük azt is, hogy Széchenyi és társai közüggé és a Magyar
Tudományos Akadémia feladatává tették a magyar nyelv, kultúra,
tudomány és technológia fejlesztését.

Végül pedig ünnepeljük a reformkori magyar politikai elit felismerését,
hogy nemzetpolitikai programját csak akkor tudja megvalósítani, ha a
kultúra és a tudomány kiválóságait maga mellé emeli a nemzet elitjébe.

Mindez a magyar társadalom lelkes helyeslésével párosult. Ezért
jöhettek létre akkor olyan szimbolikus erejű nemzeti intézmények, mint
amilyen az Akadémia is. Ennek köszönhetjük a tudománynak mint
civilizáló és civilizációt teremtő „varázshatalomnak” a megjelenését és
maig ható működését az ország és a nemzet sorsának alakításában.

Az Akadémia 1831-ben megkezdett tevékenysége során hamar
felmerült, hogy a nyelvművelés mellett mielőbb jusson szerep a
tudományoknak is. Az ehhez szükséges reformokat Arany János
közreműködésével bevezető elnökünk, Eötvös József szerint: *„Az
Akadémia a tudományok minden ágát vonhatja körébe, úgy, hogy (...)
minden tudománynak önálló fejlődését lehetővé tesszük.”* Eötvös
figyelmeztet arra is, hogy *„a cél, mely Akadémiánknak kitűzetett, nem
tisztán nemzeti. Hivatása, hogy a közös munkában részt vegyen, mellyel
az emberiség az ismeret útján a boldogság után törekszik. (...) A két
különböző kiindulási pont egy célhoz vezet.”*

Az Akadémia küldetésének politikától eltérő sajátosságát Antall József miniszterelnök 1991-ben a közgyűlésünkön így jellemezte: *„a Magyar Tudományos Akadémián (...) próbálják az egészet nézni (!), ha már nekünk nincs módunkban sokszor az össznemzet szemüvegén keresztül nézni a világot, mert bennünket sokszor részérdekek abroncsai szorítanak össze a politikában.”*

A politikai rendszerváltozás során autonómiáját ötven év után visszanyerő Akadémiát vezetői alapjaiban változtatták meg, amit az 1994-es akadémiai törvény „szentesített”. Attól fogva vált függővé az akadémiai tagság a tudományos teljesítménytől, jött létre a ma már 19 ezres tagságú köztestületünk, és vonták be szervezetileg is a határon túli magyar tudósokat az Akadémia életébe.

Az elmúlt 35 év legfontosabb eredményei között ott vannak hazai és külső tagjaink világgraszoló eredményei, amelyeket több Nobel- és Abel-díjjal is elismertek. Büszkeségünk az MTA doktora cím bevezetése, a Magyar Tudományos Művek Tára, az Országos Tudományos Kutatási Alap működtetése, a Bolyai- és a Lendület-pályázat, az MTA támogatott kutatóhelyek az egyetemeken, a határon túliak Domus programja, a nemzeti programok, az MTA Kiváló Kutatóhely minősítés, a Magyar Tudomány Ünnepe, a Középiskolai Alumni Program és tudományos tanácsadói munkánk. Nemzetközi téren büszkélkedhetünk a világ akadémiaihoz fűződő kapcsolatainkkal és a Tudományos Világforum immár negyedszázados sikerével.

Sajnos programjaink közül nem egy annyira fontosnak és sikeresnek bizonyult, hogy – intézethálózatunkhoz hasonlóan – végül elvették tőlünk, hogy mások működtessék őket tovább.

A kettős bicentenárium megünneplésére és össznemzeti élménnyé tételére székházunk megújításával, kiadványokkal és a jövő év végéig tartó, az egész országra és a határon túli magyar központokra is kiterjedő, minden magyar embert elérő programsorozattal készülünk.

Az imént avattuk fel 200 éves történetünk határtalan kőszalagját, délután nyílik kiállításunk a Nemzeti Múzeumban, majd novemberből állandó és időszakos kiállításaink a III. emeleten. Este felhangzik Bogányi Gergely jubileumunkra komponált zeneműve. A héten lesz az Amerikai Magyar Akadémikusok Társaságának konferenciája. Sorra következnek határon túli szervezeteink, tudományos osztályaink, területi bizottságaink és fiatal kutatóink havonkénti bemutatkozásai a székházban és szerte az országban-világban. Folyik az emlékhelyprogram a Nemzeti Örökség Intézetével. Nyáron indul a tudománybarát település program. Már járják az országot Könyvtárunk kiállításai. Nemzeti színházainkkal és két határon túli színházzal „Színház és Tudomány” címmel színielőadás-sorozatot valósítunk meg. Több száz csapatot várunk Alumni Programunk reformkorról szóló középiskolai versenyére. Mindezeket már egy éve harangozza be honlapunk, immár rövidfilmek, plakátok, hangbejátszások tömege hirdeti, kíséri a világhálón, a rádióban, és a közösségi média felületein is megtekinthetők.

Ez a készület közösségformáló volt. Néhai Frank Tibor, majd Lővei Pál, végül Kecskeméti Gábor és az MTA200 Elnökségi Bizottság vezetésével kiváló szakembereket, alkotókat sikerült mozgósítani. Új képességeket alakítottunk ki magunkban, amelyeket a jubileumi éveket követően is kiaknázzhatunk.

Jubileumunk fényét emeli, hogy kezdeményezésemre az Országgyűlés 2025-öt és 2026-ot a Magyar Tudomány Événél nyilvánította.

Közben a világban és az országban is egyre feszültebb a helyzet. A közéleti viták hangneme elfajulóban van. Támadások indultak ellenünk. Ez a helyzet tagságunkat is megosztja, de belső vitáink stílusa, hangneme megőrizte méltóságát.

Akadémiánk nem hibátlan, érheti kritika, de egyedülálló nemzeti érték, amit meg kell őriznünk a jövőnek, s erre most is jók az esélyeink. A tudományos közösség igénye, nemzetünk 200 éve töretlen bizalma Akadémiánk legnagyobb kincse. Létrejöttünk óta gyakran jelentkező kérdés, hogy *ennek a bizalomnak mi árt jobban: az éppen regnáló hatalom csapása vagy az ölelése?*

Elnökségem kezdetén miniszterelnöki döntéssel kapott támogatásból meg tudtuk erősíteni szervezetünket, és új programokat is indítottunk. Együttműködési megállapodásunk van a belügyi és a honvédelmi tárcával, egy sor témában együttműködünk a kormányzervekkel, közel ötven állami testületben van képviselőnk. Mindez reményeket kelthetne mindannyiunkban.

Közben azonban folytatódott a kutatási és a felsőoktatási rendszer átalakítása, amelybe az Akadémiát csak formálisan vonják be. A forgatókönyv nagy része ismeretlen a tudományos közösség és az Akadémia számára. Nincs érdemi politikai igény az együttműködésre, csupán az igazodásra. Így nem válhat meghatározóvá a kölcsönös tisztelet, a bizalom és az egymás iránti lojalitás, sem a magyar tudomány és a politika, sem a kutatási és felsőoktatási rendszer képviselői között.

Bibó Istvántól tudjuk, hogy az elit feladata az irányítás mellett az értékközvetítés és a kultúrateremtés. E kultúra fontos eleme a bizalomépítő párbeszéd, a tiszteletet kifejező magatartás, az együttműködésre törekvés, a kölcsönös tájékoztatás.

Az elit politikai és gazdasági része rendelkezik a szabályozás jogával és az anyagi erőforrásokkal. E kiváltságukat célszerű az elit többi részének, így a tudományos elitnek a hatékony, de függetlenségét biztosító bevonására használni.

Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Klebelsberg Kunó vagy a kormányokban és az Akadémián egyaránt vezető szerepet vállaló Eötvös József, Lónyay Menyhért és Trefort Ágoston jól látták Akadémiánk jelentőségét a nemzeti önbecsülés biztosításában. Szükségesnek látták az MTA által képviselt tudományos közösség politikai és gazdasági elit általi elismerését és bevonását az országos feladatok és kihívások kezelésébe.

Éppen a minapi vádaskodások mutatják, hogy máig nem veszett el a Széchenyi által felidézett „varázshatalom”. Akadémiánknak politikai támogatás és törvényes jogosítványok nélkül is meghatározó, ellenfeleit gyakran irritáló befolyása van a tudományos közösségre, a társadalomra, a nemzetre és a tudományos tanácsadást igénylő állami szervekre.

Ez nem láthatatlan szervezkedés eredménye. Úgy látszik, többségben vannak azok a magyar kutatók, vezetők és polgárok, akik szerint az Akadémia léte elsősorban nem az akadémikusok érdeke, hanem az országé és az egész magyar nemzeté.

Az Akadémia nem önmagáért és tagjaiért van, hanem azért a közösségért, amelyért annak képviselői létrehozták. Mielőtt valaki az Akadémia tagja lett, érthető, hogy elsősorban önmagáért, saját tudományterületéért dolgozott, lobbizott. Azonban attól kezdve, hogy valaki az Akadémia tagjává vált, ki kell szélesítenie látókörét, felelősségérzetét és tevékenységét az Akadémia egészére, a teljes tudományos közösségre, a nemzetre, sőt az emberiségre is.

Akadémiánk fő küldetése, hogy a kutatások eredményezte tudást a magyar társadalom, gazdaság, állam, az egész nemzet szolgálatába állítsa. Célunk a tudománybarát, a tudomány művelését, az Akadémiát támogató társadalom kialakítása. Mindehhez korszerű, aktív és leleményes nyilvános kommunikáció szükséges.

Kiegyensúlyozott, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatra kell törekednünk a politikai elittel és a nemzeti elit egészével.

Fenn kell tartanunk a magyar nyelv alkalmasságát a tudomány eredményeinek megértetésére és befogadására, biztosítanunk kell anyanyelvünk térhódítását a digitális térben.

Folytatni kell a tehetségek kibontakoztatását, és fenn kell tartani a kiválóságra és eredetiségre ösztönző kutatástámogatást és értékelést.

Nélkülözhetetlen a kutató nemzedékek folyamatos bevonása a köztestületbe és a tudományos közéletbe. A tudományos osztályok és bizottságok mellett erősíteni kell területi bizottságainkat is. Biztosítanunk kell a határon túl és külföldön működő magyar kutatók és műhelyeik kapcsolódását Akadémiánkhoz. Ez a szervezetrendszerünk adja a globális magyar tudományos kapcsolattartás gerinchálózataát.

Őriznünk kell megbecsült helyünket a külföldi akadémiák között, amit a World Science Forummal 25 év alatt kivívtunk, és amit jelez a 2025-ös év UNESCO-emlékévvé nyilvánítása Akadémiánk alapításának 200 éves jubileuma alkalmából.

Köszöntőmet elődöm, Lónyay Menyhért székfoglalójából vett idézettel zárom: *„Még ugyan tetemes munka, nagy pénzbeli áldozat, állhatatos kitartás fog számos éveken keresztül megkívántatni, míg végeredményhez jutandunk. Azonban célzt fogunk érni, mert mindinkább áthatja nemzetünket Széchenyinknek (...) eme mondata: „kézfogás, vállvetés és bölcsesség által nincs oly szövevényes körülmény és viszony, mely közt üdülni ne lehetne.”*

Köszönöm, hogy meghallgattak!